

Sách tích bài thơ "Trèo lên cây bòng i..."

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Chúa Nhật, 06 Tháng 3 Năm 2011 09:22

Trèo lên cây bòng i hái hoa, ... Bồng c xu ng v n cà hái n t m xuân.

Trèo lên cây bòng i

(Trích trong cuốn "Nh ng đ u nên b t" của Nguyễn Văn Thái)

1

"Trèo lên cây bòng i hái hoa,
Bồng c xu ng v n cà hái n t m xuân.
N t m xuân n ra xanh b c,
Em có ch ng anh t c m thay!

2

"Ba đ ng m t m tr u cay,
Sao anh ch ng h i nh ng ngày còn không?
Bây giờ em đã có ch ng,
Nh chim vào l ng nh cá c n câu.
Cá c n câu b t đầu mà g ,
Chim vào l ng b t thu nào ra?

3

"Có lòng xin t n lòng,
Đ ng đi i n a mà ch ng em ghen!"

Cây bòng i đang có trái

Chùm thơ này đã có trong dân gian từ lâu; nhưng người tiếp nhận rằng nó là chủ đề bài ca dao thu n túy; mà đã là ca dao thì không biết ai là tác giả. Vì nó là chùm thơ vì đây không phải là

Sơ tích bài thơ "Trèo lên cây bèo i..."

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Chúa Nhật, 06 Tháng 3 Năm 2011 09:22

một bài mà là ba bài hợp lại, gieo theo thể liên vận, gồm vận i "Giai thoại Đào Duy T".

Truyền kể rằng: "Năm Đinh Mão (1627), chúa Trịnh ngoài muện bắt họ Nguyễn ở Đàng Trong phải trốn phò, bèn cử đoàn sứ giả mang sớ vua Lê vào phong cho Sãi Vọng (chúa Nguyễn Phúc Nguyên) và đòi Sãi Vọng phải cho con vào chầu, đồng thời phải nộp 30 con voi cùng 30 chiếc thuyền làm lễ vật cống nạp nhà Minh. Chúa Sãi không chầu, ngoài chầu a biết xử trí ra sao, bèn hỏi hợp triu thể hội mưu kế. Lạc Khê họ Đào Duy T khuyên chúa Sãi bèn cử đoàn sứ phong, rồi sau sứ tìm kế đi phó.

Ba năm sau, thay thế cũ thuần lại, bày gi Lạc Khê họ mưu bàn với Sãi Vọng, sai thay làm một chiếc mâm đồng có hai đáy, bề sớ vua Lê phong kèm với một tờ giấy có 4 câu chữ Hán vào giữa, rồi hàn kín lại. Trên mâm cho bày nhieu lễ vật hầu hính, rồi cử Lạc Văn Khuông làm sứ giả mang ra Thăng Long (Hà Nội này nay), trình vua Lê và chúa Trịnh.

Như có chuần bề trớ, khi ra kinh đô yết kiến chúa Trịnh, Lạc Văn Khuông trình đi rồi trôi chảy. Chúa Trịnh hỏi đãi, cho phép Khuông cùng phái đoàn sứ giả đi thăm kinh thành, đồng thời Chúa dạy bề. Trên đồng đi, Khuông lên mâm cầm nang chầu Đào Duy T trao cho tờ trớ. Đồng xong, Khuông cùng bề phái đoàn lên trình vua Nam. Thay phái đoàn sứ giả đồng trình vua, chúa Trịnh sinh nghi, bèn cho ngườ đi bề mưu, hỏi thay tờ sớ phong khi trớ, và 1 tờ giấy viết bề câu thơ chữ Hán sau:

*"Mâu nhi vô dục
Mục phi kiến tích
Ái lạc tâm trớ
Lạc lai trớ ng dục."*

Cử triu đình không ai hiểu ý nghĩa bài thơ, cùng Trịnh Tráng phải cho mưu một nhà nho thông thái uyên bác trình giải nghĩa. Đồng xong, nhà nho giải thích rằng:

Mâu nhi vô dục nghĩa là chầu Mâu không có mưu phụng là chầu D;
Mục phi kiến tích nghĩa là chầu Mục bề bề bề Kiến còn lại là chầu B;
Ái lạc tâm trớ nghĩa là chầu Ái bề mưu (lạc) chầu Tâm thì thành chầu Th; và
Lạc lai trớ ng dục nghĩa là chầu Lạc bề bề bề (trớ ng dục) với chầu Lai là chầu S.

Vậy, hợp bề bề bề mưu lại thành câu:

"D B T TH S C," nghĩa là "Ta không nhần sớ phong."

Sơ tích bài thơ "Trèo lên cây bồng i..."

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Chúa Nhật, 06 Tháng 3 Năm 2011 09:22

Nghe xong, Trßnh Trßng vßi thét lénh đßu i bßt Lßi Văn Khußng, nhßng lúc đß Khußng cßng cß phải đßan đßa cao chßy xa bay rßi.

Trßnh Trßng mußn ra qußan đßnh chúa Nguyßn nhßng gßp lúc Cao Bßng và Hßi Dßng đßu cß gißng gißng iß lên, đßnh phßi hoßn lßi.

Trßnh Trßng cho ngßng i dß la bißt đßc vißc Sßi Vßng khßng nhßn sßc phong đßu do mßt tay Lßc Khß Đßng Duy Tß bày đßt ra cß. Chúa Trßnh ténh kß làm sao đß lßi kßo Lßc Khß bß chúa Nguyßn (Đßng Trong) vß vßi trißu đßnh vua Lê và chúa Trßnh (Đßng Ngoßi).

Chúa Trßnh lßp mßu, sai ngßng i mang nhißu vàng bßc bß mßt vào bißu Đßng Duy Tß, kßm mßt bßc thß rißng vßi bßn câu thß :

1

“Trèo lên cây bßng i hái hoa,
Bßc xußng vßn cß hái nß tßm xußn.
Nß tßm xußn nß ra xanh bißc,
Em cß chßng anh tißc lßm thay!”.

**Đßy chß là mßt trong các loßi hoa tßm xußn
(cß màu xanh bißc, gßn nhß là màu tím)**

Lßi thß nói đßn chuyßn anh (chúa Trßnh) và em (Đßng Duy Tß) thuß nhß, trßo cây hái hoa bßng i, bßc xußng vßn cß hái nß hoa tßm xußn. Ý thß trong nhßng cß, là lßi nhßn nghĩa tình, nhßc ông rßng tß tiên, qußan vßn nß Đßng Ngoßi. Nßu trß vß sß đßc trißu đßnh trßng đßng còn nßu khßng thì ngßm ý đßa.

Ngßng i ta đßn rßng Đßng Duy Tß đß xây mß cho cha mß tßi Bßnh Đßnh đß tránh bß Đßng Ngoßi

Sách tích bài thơ "Trèo lên cây bòng i..."

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Chúa Nhật, 06 Tháng 3 Năm 2011 09:22

khäng chä theo cách làm cäa Gia Cát Läng đón mä cäa Khäng Duy vào Hán Trung thuä xäa. Vì thä Đào Duy Tä không sä häi chúa Tränh trä thù; và ông đã trä läi quäa täng và viät bài thä phúc đáp chúa Tränh nhä sau:2

*"Ba đäng mät mä träu cay,
Sao anh chäng häi nhäng ngày còn không?
Bäy giä em đã có chäng,
Nhä chim vào läng nhä cá cän câu.
Cá cän câu bät đầu mà gä,
Chim vào läng bät thuä nào ra?"*

Chúa Tränh đäc thä biät khó lòng läi kéo đäc hä Đào, nhäng thäy bài thä chäa có câu kät, ý còn bängä, nên vän nuôi hy väng, bän cho ngängäi đäm lä viät nhiäu hän, và mang theo lá thä cäa chúa Tränh vào gäp Đào Duy Tä län näa.

Län này, ông mäi viät nät hai câu kät gäi ra, đä trä läi đät khoät viäc mäi mäc cäa chúa Tränh. Hai câu đó nhä sau:

3

*"Có lòng xin tä nä lòng,
Đäng đi läi näa mà chäng (*) em ghen!"*

(*) Chäng, có ý nói là chúa Nguyễn.

Tä đäy Đào Duy Tä läi giúp chúa Nguyễn nän đänh và phát triän vùng đät miän trong, mä mang bä cõi đät näc ta cho đän lúc qua đäi..."

(Nguyễn: My Opera/Danh nhân story)

Vài đäiäu nói thêm vä Đào Duy Tä

Sơ tích bài thơ "Trèo lên cây bòng i..."

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Chúa Nhật, 06 Tháng 3 Năm 2011 09:22

Đào Duy Tá (1572- 1634) sinh tái tánh Thanh Hóa. Ông rát thông minh nháng ông không đác dá thi vì cha ông làm nghề ca hát. Ông gián chúa Tránh đái xá bát công cho nên ông bá vào Nam (đái sá cai trá cáa chúa Nguyễn)

Đào Duy Tá vào Nam, sáng báng nghề chăn trâu thuê cho mát nhà giàu ở Bình Đánh. Chá nhà là ngái ham mê văn hác, đã phát hián ra Đào Duy Tá là ngái có tài, nên đã tián cá Đào Duy Tá cho quan Khâm lý Tránh Đác Hòa. Vì mán tài cáa Đào Duy Tá, Tránh Đác Hòa đã gá con gái cho, đáng thái tián cá Đào Duy Tá cho Chúa Sãi Nguyễn Phúc Nguyên. Sau cuác gáp gá vái Đào Duy Tá, Chúa Sãi đã phong cho ông làm Nha Úy Nái Tấn.

Trong chín năm, tá 1625 đán 1634, Đào Duy Tá đã giúp chúa Nguyễn xây dáng và má mang bá cõi vá pháng nam vì ông có tài cá vá chính trá, kinh tá, quân sá, và văn cháng thá phú náa.

Trong cuác chián Tránh – Nguyễn, ông đã xây mát chián lũy đáng ngăn ngáa quân Tránh. Chián lũy này cháy tá cáa sông Nhát Lá đán núi Đâu Mâu, Đáng Hái, tánh Quảng Bình. Ngái dân gái chián lũy này là Lũy Tháy (tác là lũy do Tháy Đào Duy Tá xây dáng).